

בבית המשפט העליון
בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 8155/06
קבוע: 9.9.09

1. האגודה לזכויות האזרח בישראל
 2. המוקד להגנת הפרט
 3. רופאים לזכויות אדם
- על יד ב"כ עוה"ד לימור יהודה
מהאגודה לזכויות האדם בישראל
ת.ד 34510, ירושלים 91000
טל': 02-6521218 פקס': 02-6521219

ה ע ו ת ר י ם

נ ג ד

1. מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון
 2. ראש המינהל האזרחי
 3. ראש שירות הביטחון הכללי
 4. היועץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון
- על ידי פרקליטות המדינה
משרד המשפטים, ירושלים

ה מ ש י ב י ם

הודעה מעדכנת מטעם המשיבים

1. לקראת הדיון בעתירה הקבוע ליום 9.9.09, מתכבדים המשיבים להגיש הודעה מעדכנת מטעמם.
2. כזכור, בהחלטתו מיום 1.8.07, הורה בית המשפט הנכבד על מחיקתם של כל ראשי העתירה, שהייתה מלכתחילה עתירה כוללנית, והותיר לדיון עניין אחד בלבד: נוהל היציאה לחו"ל שהתגבש באותו מועד (להלן: **הנוהל** או **הנוהל החדש**).
3. בהמשך לכך, נדחתה על ידי בית המשפט הנכבד בהחלטה מנומקת מיום 18.5.08 בקשת העותרים במסגרת העתירה למתן צו ביניים ש"יקפיא" את כניסתו של הנוהל החדש לתוקף. בית המשפט הנכבד לא נעתר לבקשות נוספות למתן צו ביניים שהגישו העותרים הן במועד הדיון שהתקיים בפני בית המשפט והן לאחריו.

4. בפתח הדברים, יבקשו המשיבים לשוב ולהפנות את בית המשפט הנכבד לכתבי בית הדין הקודמים שהוגשו מטעמם, ובפרט להודעת העדכון מטעם המשיבים מיום 10.3.09, וכן לתגובה מטעם המשיבים לבקשת העותרים לעיון חוזר בבקשה למתן צו-ביניים, מיום 23.6.09.

5. המשיבים סבורים כי העתירה מיצתה את עצמה וכי דינה להידחות. זאת, בעיקר לנוכח העובדה שהנוהל המתוקן, לאחר שיפורים ושינויים אשר הוכנסו בו – ואשר האפשרות והצורך להכנסתם ממשיכה להיבחן מעת לעת על-ידי המשיבים – נכנס לפעולה, ועשרות מתושבי איו"ש כבר פעלו לפיו, וממשיכים לעשות כן (לפירוט העדכונים והשיפורים שהוכנסו בנוהל ראה, למשל, בסעיפים 18-9 להודעת המשיבים מיום 24.9.08, בסעיפים 11-7 להודעת המשיבים מיום 10.3.09, וכן בסעיפים 40-40 להודעת המשיבים מיום 23.6.09).

המצב שנוצר עם כניסתו לתוקף של הנוהל לא הרע את מצבם של התושבים הפלסטינים המבקשים לצאת לחו"ל, לעומת המצב שהיה קודם לכניסתו לתוקף של הנוהל (כטענת העותרים), אלא דווקא היטיב את מצבם בצורה משמעותית. זאת, הן משום שכיום מופעל נוהל שמאפשר בדיקה מראש של קיומה של מניעה של יציאה לחו"ל והן משום שתושבי האזור אינם חייבים לפעול ע"פ הנוהל החדש ויכולים לפעול כפי שפעלו בעבר, להגיע לגשר אלנבי ושם לגלות האם יציאתם נמנעת. לעניין זה נזכיר ונדגיש כי אחוז תושבי איו"ש שיציאתם נמנעת הוא זעיר ביותר, ואף לעובדה זו, שהעותרים משום מה מתעלמים ממנה, יש לתת משקל בהקשר זה.

6. תכליתו של הנוהל החדש הינה יצירת מנגנון מנהלי מסודר, ובו הליך השגה מנהלי מובנה, לטיפול בפניות תושבי איו"ש אשר מבקשים לצאת לחו"ל. לעניין זה הובהר, כי הנוהל אשר התפתח במהלך השנים לפנות לשכת היועץ המשפטי לאיו"ש לשם בחינתן של מניעות יציאה לחו"ל של תושבי איו"ש, הוא נוהל שהתפתח מתוך הכרח, בהיעדרו של הליך השגה מינהלי מסודר. ההחלטה האם למנוע יציאת תושב לחו"ל מטעמי ביטחון הינה החלטה המתקבלת, וכך ראוי שתקבל, בידי הרשויות המקצועיות המוסמכות, שזהו תפקידן, ולא על-ידי הגוף המשפטי המייעץ להם.

7. יחד עם זאת, חזרו המשיבים והדגישו בתגובותיהם השונות, כי לשכת היועץ המשפטי לאיו"ש תמשיך להעמיד את שירותיה לטובת הגורם המקצועי המוסמך ותייעץ לו מן הפן המשפטי בהליך קבלת ההחלטות. זאת ועוד: המשיבים התחייבו – והם עומדים מאחורי התחייבותם זו – לאפשר פניות ליועץ המשפטי לאיו"ש כאשר מתעוררות בעיות קונקרטיים במקרים דחופים. מעבר לכך, הדגישו המשיבים, כי כל פנייה המועברת ליועץ המשפטי לאיו"ש בעניין נוהל היציאה נבחנת בפועל על ידי יועץ משפטי. ככל שעמדת היועץ המשפטי היא שאין דחיפות מיוחדת בפנייה, היא מועברת להמשך טיפול במסלול הרגיל. ככל שמוצא היועץ המשפטי כי קיימת הצדקה להתערבותו, כך נעשה.

8. הנה כי כן, הנוהל החדש שגיבשו המשיבים הינו למעשה מארג משולב של הליך מינהלי מסודר, המלווה בפיקוחה של לשכת היועמ"ש לאיו"ש, אשר ממשיכה לשמור לעצמה את האפשרות להתערבות במקרים המצדיקים זאת.

9. בהודעתם המעדכנת מיום ה-6.9.09, שבים העותרים ומציגים נתונים סטטיסטיים באשר לפניות בהן טיפל המוקד להגנת הפרט בין 2006 עד מחצית 2009 (נספח ע/88 להודעה). לטענת העותרים, "גם כיום, שלוש שנים לאחר שהוגשה עתירה זו, כ-65% מהחלטות בדבר איסור יציאה לחו"ל נהפכות לאחר הגשת השגה/עתירה לבג"ץ". להלן נבקש להעיר שלוש הערות קצרות ביחס לנתונים המובאים על ידי העותרים, וכן להציג נתונים סטטיסטיים לגבי יישום הנוהל, כפי שנמסרו למשרדו של הח"מ מלשכת היועמ"ש לאיו"ש.

10. באשר לנתונים המובאים על ידי העותרים, יבקשו המשיבים להעיר כדלקמן: ראשית, יבקשו המשיבים לשוב ולהדגיש, כי הנתונים המובאים ע"י העותרים נסמכים אך על המקרים בהם פנו התושבים המנועים אל העותרת מסי 2 לשם קידום ענינם, ומשכך – ברי כי נתונים אלו אינם מייצגים את כלל המקרים של התושבים אשר פעלו בהתאם לנוהל החדש. הנתונים, כפי שנמסרו מלשכת היועץ המשפטי לאיו"ש, יובאו בהמשך הדברים. נשוב ונזכיר בהקשר זה כי אל מול 91 המקרים אותם מביאים העותרים הנוגעים לשנת 2009 (שחלקם יצאו בסופו של דבר לחו"ל וחלקם לא) היקף היציאות של תושבי איו"ש לחו"ל עומד על מאות אלפים בשנה. נתון זה מכניס אף הוא לפרופורציות את טענות העותרים.

שנית, באשר לטענת העותרים כי החלטות המשיבים נהפכות במקרים רבים רק לאחר הגשת עתירה לבג"ץ, יבקשו המשיבים להסב את הדעת לכך שמן הנתונים המובאים על ידי העותרים, לא ניתן להבין בכמה מן העתירות שבסופן נתקבלו אישורי יציאה לחו"ל, אכן מיצו העותרים הליכים מול הרשות המנהלית כנדרש – ופעלו בהתאם לנוהל החדש קודם להגשת עתירתם. ערפל סטטיסטי זה מתעצם, לנוכח האמור בתגובת המשיבים מיום 23.6.09, כי במקרים רבים נעשות פניות ישירות של חלק מהעותרים ללשכת היועמ"ש לאיו"ש, או שמגישים הם עתירה לבית משפט נכבד זה, מבלי למצות הליכים כראוי. בית המשפט הנכבד, במספר הזדמנויות בחודשים האחרונים, מתח ביקורת, בכתב ובעל-פה, על התנהלות זו של העותר 2 ביחס לעתירות המוגשות בנושא היציאה לחו"ל (ראו: בג"ץ 1043/09 מרקה נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית, תק-על 2009 (1) 4537 (2009)); בג"ץ 2072/09 אלקסיס נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש (טרם פורסם, ניתן ביום 12.3.09)).

שלישית, יבקשו המשיבים לציין, כי הנתונים המובאים על ידי העותרים בדבר החלטות אשר נהפכו לאחר שהוגשה השגה, יש בכוחם דווקא להמחיש את פועלו התקין והראוי של הנוהל, על שלב ההשגה המובנה בו. הווה אומר: נתונים אלו אך ממחישים כי הנוהל החדש פועל כסדרו, ומשמש רבים מתושבי איו"ש אשר מבקשים לצאת לחו"ל.

לנוכח האמור, ברי כי אין בכוחם של הנתונים הסטטיסטיים המובאים על ידי העותרים כדי להצדיק השארת העתירה תלויה ועומדת, וודאי שלא את קבלת העתירה.

11. בהמשך לאמור, נבקש להציג להלן נתונים מספריים עדכניים באשר לשימוש שנעשה בנוהל על ידי תושבי איו"ש לשנת 2009.

נתונים לגבי יישום הנוהל כפי שנמסרו מלשכת היועץ המשפטי לאיו"ש (הנתונים נכונים ליום 7.9.09, ואינם כוללים נתונים ממת"ק טול-כרם, נציגות אראם ומנציגות תרקומיא)

12. מבדיקה שנערכה לקראת הדיון בעתירה, על ידי לשכת היועץ המשפטי לאיו"ש, עולה כי בשנת 2009 הוגשו 153 בקשות על פי הנוהל החדש (בכפוף להסתייגות שבכותרת הנ"ל) מתוכן, 27 בקשות נמצאות עדיין בטיפול (מהן 3 בקשות מטופלות בחריגה מהנוהל, היינו מעל 6 שבועות). ביחס לשאר הבקשות, ב-41 מהן אושרה יציאת התושב המבקש לחו"ל (לאחר שהוסרה מניעתו), ב-22 מהן נמסרה תשובה כי התושב כלל לא היה מנוע מלכתחילה, וב-63 מקרים סירוב המשיבים באשר ליציאת התושב לחו"ל נותר בעינו.

13. מהנתונים דלעיל ניתן ללמוד, כי השימוש בנוהל החדש רווח בקרב רבים מתושבי איו"ש אשר מבקשים לצאת לחו"ל, וכן כי מצבם של רבים הוטב באמצעות השימוש בו. כך למשל, בהתאם לנתונים דלעיל, בכ-27% מסך הבקשות שהוגשו (41 מתוך 153) הוסרה המניעה הביטחונית כתוצאה מבחינה מחודשת שנעשתה בהתאם לנוהל. עוד בדומה, בכ-14% מהמקרים (22 מתוך 153) התברר כי התושב המבקש את יציאתו לחו"ל כלל לא היה מנוע מלכתחילה. מכך ניתן לראות, כי קיומו של הנוהל החדש סייע לרבים מתושבי איו"ש הן לברר האם הם מנועים והן להגיש השגה ולאפשר את הסרת המניעה בהתאם לנוהל. ובאשר לאלו שנותרו מנועים, איפשר המענה שניתן לעותרים ע"פ הנוהל לפנות לבית המשפט הנכבד ולקבל את יומם שם.

סיכום

14. כאמור בתגובות המשיבים הקודמות, נראה כי העותרים מתייחסים אל הנושא מנקודת מבט של "הכל או כלום": תחילה עתרו לבית המשפט בדרישה שייקבע נוהל. לאחר שנקבע הנוהל תוך פיקוח של הפרקליטות הצבאית ופרקליטות המדינה, תוך מעקב שוטף של בית המשפט הנכבד ועדכונו בנעשה, ותוך הכנסת שינויים ושיפורים בנוהל, דורשים העותרים את ביטולו המוחלט, היות והוא אינו לרוחם.

15. גישת המשיבים שונה. המשיבים סברו, וסבורים עדיין, כי הנוהל שגובש הוא סביר, אם כי כמובן שיש לבחון את הנוהל מעת לעת, להטמיעו בקרב אנשי המקצוע ולעקוב אחר יישומו הסדיר (כפי שעושים המשיבים מעת לעת, כמתואר לעיל). יודגש, כי הנוהל, בסופו של יום, גם אם אינו מושלם, משפר את מצבם של הפונים בנקודה המשמעותית עליה

הלינו העותרים בעתירתם - שכן עתה יוכל תושב השטחים לדעת מראש אם קיימת בעניינו מניעה ביטחונית ליציאה לחו"ל, בטרם יתייצב במעבר הגבול.

16. לנוכח כל שפורט לעיל, עמדת המשיבים הינה כי העתירה מיצתה עצמה, וכי דין הבקשה למתן צו על תנאי וכן הבקשה לעיון חוזר בבקשה למתן צו ביניים להידחות.

גלעד שירזון
סגן לפרקליט המדינה

היום, י"ח באלול תשס"ט
07 בספטמבר 2009